

1913-ban folytatták a rendezést, burkolták, fásították és két szökőkúttal ellátott parterret létesítettek⁵⁷. Nincs biztos adatunk a *Búza tér* észak-nyugati sarkán, a görög-keleti templom körül elhelyezett parkról. Idősebb kertészek tájékoztatása⁵⁸ és a még meglévő növénymaradványok szerint nyírott sövényvel szegélyezett sétautak hálózta be a piactérhez tartozó körülbelül 6000–8000 m² területet. A *Szemere-kert* rendezésére vonatkozó tervet 1913-ban hagyta jóvá a mérnöki hivatal. A Horváth Lajos utca, a Palóczy utca, a Deák tér és a Győri kapu kertjeinek építése az 1920-as évek végéig húzódott. Díszítőértékük legmagasabb fokát az 1930-as években érték el, a több éves következetes fejlesztés és a rendszeres gondozás révén.

Sportterekkel való ellátottság tekintetében biztos adataink csak az elmúlt néhány év óta állnak rendelkezésünkre, amikor a Városi Testnevelési Sport Tanács megkezdte azok felmérését, értékelését. Az úszósportot szolgálta minden valószínűség szerint az a „sajóparti hideg fürdőház”, amelynek építésére a tanácsülés 1863-ban adott engedélyt Schmidth Jánosnak⁵⁹. 1875-ben a Tanács megvizsgálta a Martin Károly által épített uszodát⁶⁰, míg 1881-ben a „Miskolc” című közlöny ennek és a háromi fürdőnek látogatottságáról tájékoztatta olvasóit.⁶¹ 1887-ben tudósítottak a diósgyőri fürdőről, s ebből kitűnik, hogy az már nyolc évvel korábban, tehát 1879-ben üzemelt⁶². Ez feltehetően azonos a fentebb említett Martin Károly által építettel. 1891-ben hagyta jóvá a képviselői testület a kor igényeinek megfelelő gőz- és kádas fürdő és uszoda építését⁶³.

A felszabadulás nagy változást hozott a város életében. A leglényegesebb közigazgatási intézkedés *Nagy-Miskolc* létrehozása volt. A meglévő üzemek erőteljes fejlesztésével párhuzamosan új gyárak, iskolák, óvodák épültek. A lakásépítések új városnegyedeket hoztak létre. Az ipari termelés felfutása a forgalom növekedését is jelentette, amelyek kielégítésére új utcák nyíltak, a meglévők kiszélesedtek. Új pihenési, üdülési lehetőségeket kínálnak a városi parkok, az itt kialakított új szórakozási-, kulturális- és sportlétesítmények, valamint a város melletti erdők, s mindezek összegzése, értékelése külön tanulmány témája lehet.

HISTORICAL DATA ON HORTICULTURE OF MISKOLC

(Abstract)

The earliest sources on ornamental gardening are about royal, aristocratic courts and monasteries from the 13th–14th cc. In Miskolc this means that the first officinal herbs, later also bedding plants, were applied in the Diósgyőr castle, in the Pauline

57. *Városi Tanács jegyzőkönyvei* 1913. március 21.

58. *Miskolc város számadáskönyve*, valamint *Elek H.*, (Áramszolgáltató Vállalat dolgozója 1916-tól), *Nagy J.*, (Vízművek dolgozója 1921-től), *Gulyás P.*, (Népkert másodkertésze 1921-től) kertészek szóbeli közlése szerint.

59. *Lásd 57. jegyzet* 1863.

60. *Városi Tanács Jkv.* 1875.

61. *Lásd 52. jegyzet* 1881. július.

62. *Borsod Miskolci Értesítő* 1887. május 12–19.

63. *Képviselői gyűlés jegyzőkönyvei* 1891.

monastery, the cloister in Szentlélek and in the monastery of Tapolca. These served later as sources for gardening in civic buildings, soon becoming their coherent part. The earliest data about use and estimation of ornamental plants in the town are from 1557, when Albert László's wife's register mentions two bushes of *Cnicus spinosissimus*.

Folk customs in connection with ornamental plants can be found as early as the 18th c. The General Assembly of the Calvinist Secondary School on the 3rd of January, 1730, prohibited the praecceptor to collect valley lilies, roses or hazel on the Avas hill. (The data means, in the same time, that the students of the school, founded in 1560, had had the traditional right and custom of collecting flowers.) A notice from 1821 tells that dancing masters were supplied with money from the till of the guilds.

There are reports about open gardens from the middle of the 19th c. There was an athletic club working in the Potóczy garden in 1867. In the same year the data inform about the planting of ornamental trees in a street. Aesthetic Building Committee was founded in Miskolc in 1855, the regulations of which were accepted by the General Assembly of the Council on the 28th of December, 1867. The official organs initiated the improvement of fruit-, ornamental- and market gardening. The General Assembly instructed police in 1873 to protect the plants of the Avas hill against the spoils, then ordered the plantation and protection of ornamental trees on streets in 1875. According to the instruction, the trees had to be guarded, taken care of, and watered, or, if it died out, be replaced by the owner of the house or land.

The Council first decided to found an open garden in 1859, but we know of a nice open garden from the 1840ies, as well. The largest open garden of the town, the Peoples' Garden, was initiated by József Lévy, president of the Rifle Club on the 12 th of July, 1872. The building of the garden, according to the ratified plans, was begun in 1877 beside the Lövölde garden. Its largest territory was 9,7 „hektár” (2 acres).

The thermal bath of Miskolc-Tapolca was first mentioned in the 13th c. In the second half of the 19th c. it used to be one of the popular places of the inhabitants of the town. The town bought the territory of the bath in 1909. It has gained approximately the present form in the 1930ies.

The protection of the ornamental garden of the Avas hill was organised in 1873, while the largescale development began in 1890. Terraces were formed, the newly made roads were covered, barriers were set up, benches placed, and roses planted. An outlook tower was built at the beginning of the 1920ies.

Lillafüred served, first of all, as an aim of excursions, while the water of the Hámor lake was also used for bathing in 1881. It has gained its present form in 1929 after the Palotaszálló and the hanging garden, unique in the country up till now, together with the park at the station of the narrowgauge railway had been built.

The Erzsébet (now Szabadság) square, with the two fountains, was built between 1898 and 1913, while in 1913 the Council ratified the ground plan of building of the Szemere garden. Several streets were converted into gardens with planting ornamental trees, bushes, roses in the 20ies and 30ies.

Data reporting about edifices for swimming and other sports can be found from 1863 on.

Elemér Bartus